

УДК 378.14

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

Романишина Людмила Михайлівна
м.Хмельницький
Лоїк Галина Богданівна
м.Львів

У статті розглядаються питання про новітні освітні технології, які найбільше використовуються в освітній системі України. Розглянуто модульну і проектну технології. Виділяються переваги і недоліки традиційної технології. Наведена аргументація щодо потреб освіти у різних типах модульної технології (кредитно-модульна, модульно-розвивальна). Визначено перспективи кожної з технологій.

Ключові слова: майбутні фахівці, освітні технології, модульна технологія, проектна технологія, переваги і недоліки технологій.

Вступ. Якісне оновлення нашого суспільства, освіти стимулювало активний пошук нових освітніх технологій. У процесі переходу на міжнародні стандарти виникла потреба в сучасних освітніх технологіях. Освітня технологія – це особлива педагогічно-соціальна інновація, яка є проектом процесу навчання (виховання, управління, інформатизації) із визначеною алгоритмізацією дій та реалізацією дій та реалізацією діагностично створеної мети, що відображає відповідність положенням системного, діяльнісного, праксеологічного, компетентісного, гуманістичного підходів тісно пов'язаних між собою [12].

Освітня технологія пов'язана з науковим підходом до того, як вчити:

- на основі яких принципів;
- за допомогою яких методів і методичних прийомів;
- за яких засобів навчання (включаючи технічні);
- які фактори потрібно враховувати, та як їх враховувати [7].

У технологічному підході до процесу навчання виділяють:

- постановка цілей та їх максимальне уточнення, формулювання навчальних цілей з їх орієнтацією на досягнення результатів;
- підготовка навчальних матеріалів та організація ходу навчання у відповідності з навчальними цілями;
- оцінювання результатів, корекція навчання, спрямована на досягнення кінцевої мети;
- заключне оцінювання результатів [1].

Серед новітніх технологій виділяють:

- 1) Технологія особистісно-орієнтованого навчання.
- 2) Технологія модульного навчання.
- 3) Критеріально-орієнтоване навчання.

Нині в працях дослідників є багато розробок, які стосуються інновацій в технологіях навчального процесу.

Питання про нові освітні технології розглядалися в працях багатьох дослідників: А.Алексюка, Ю.К.Бабанського, В.І.Бондаря, М.А.Данилова, І.Д.Дичківської, І.Я.Лернера, П.Г.Лузана, Н.Г.Ничкало, І.П.Огороднікова, В.П.Єсіпова, Л.М.Романишиної, С.О.Сисоєвої, М.М.Скаткіна, Н.Ф.Тализіної, І.М.Хмеляр та інших. Кожна з новітніх технологій має свої переваги, особливості і недоліки. Тому **метою статті** є охарактеризувати найбільш перспективні технології навчання та визначити їх можливості.

Основний зміст статті. У нашій системі освіти довгий період часу використовується традиційна (усталена) система навчання і контролю. Для цієї технології характерними є низка позитивних рис: заняття проводяться за єдиним розкладом; невеликі матеріальні затрати при великій кількості тих, кого навчають; наявність учнів одного віку; групова форма роботи, яка забезпечує створення учнівського колективу, керівна роль вчителя у навчальному процесі та інше. Але на сучасному етапі, коли Україна увійшла в ринкові відносини, коли змінились підходи і вимоги до спеціалістів, традиційна система вже не забезпечує якісну підготовку фахівців. За визначенням багатьох дослідників основним недоліком традиційної технології навчання є пасивність. Ця пасивність, як вказує В.Оконь, є наслідком двох причин:

1. У дидактиці основна роль відводилась пам'яті. Велика кількість матеріалу базувалась на механічному запам'ятовуванні. При цьому основну роль відігравав вчитель, віра в його слово.

2. Невисокий рівень розвитку психології навчання, яке

призводить до тотожності його і запам'ятовування [5].

До основних недоліків традиційної системи навчання можна віднести: недостатню ефективність керівництва навчальним процесом; відсутність чіткого визначення вимог до спеціаліста; неефективне використання індивідуальних здібностей студентів і їх активності; типові недоліки лекційного викладання; недостатній "зворотний зв'язок" між викладачем і студентом; нераціональне використання робочого часу викладачів і студентів; недостатнє використання сучасних технічних засобів; мала ефективність контролюючої системи [8].

Ось чому виникла потреба у зміні системи навчання, контролю і оцінювання знань студентів.

Сучасні освітні технології, що є найбільш вживані на Україні, показані на рис. 1.

Відомо, що активізація пізнавальної діяльності вимагає застосування різних методів, засобів і форм навчання, які спонукають особистість до виявлення активності. Для цього потрібна така організація процесу пізнання, в якій об'єкт пізнання був би включений у сферу діяльності учнів і діалектична взаємодія між ними створювала б передумови виявлення активності особистості [3].

За баченням В.І.Архангельського, перспективною моделлю є модульно-етапний принцип побудови навчального процесу. Він дає можливість вносити зміни в навчальні плани, активізувати самостійну роботу, створює умови для самовираження студентів і учнів, змінює відносини між викладачами і учнями за типом "суб'єкт - суб'єкт" [2].

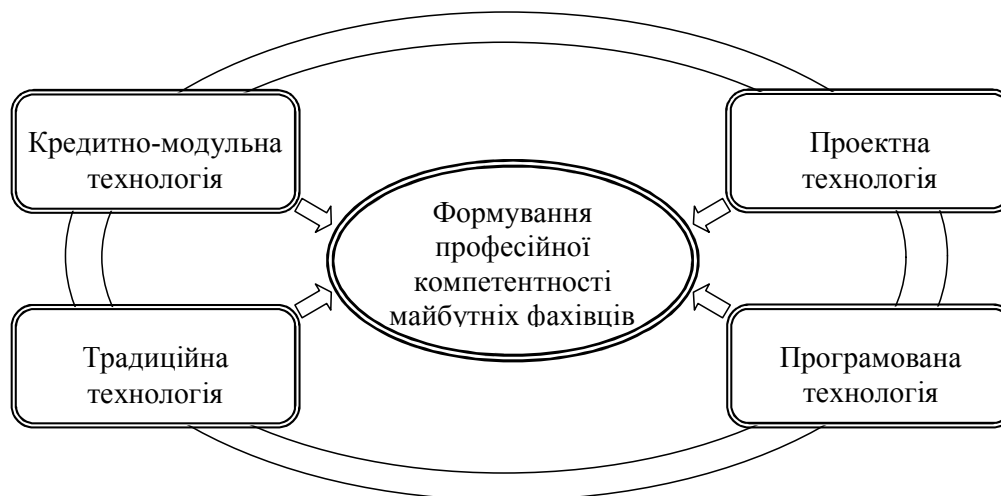

Рис. 1. Освітні технології формування професійної компетентності майбутніх фахівців

У своєму першопочатковому вигляді модульне навчання зародилось в кінці 60-х років і швидко розповсюдилось в англійських країнах. Отже, модульна система з'явилась порівняно недавно. Особливо про неї заговорили після всесвітньої конференції ЮНЕСКО у 1972 році, яка присвячена освіті. На даній конференції модульна система була рекомендована як найбільш придатна для безперервної освіти людей всіх вікових категорій.

Модульна технологія навчання – це є цілісна система, що об'єднує дидактичні засоби, необхідні для вирішення проблем навчання. Вихідна теоретична позиція методики модульного навчання – загальна теорія функціональних систем (Б.К.Анохін, К.В.Судаков) згідно якої увесь континіум предметної і розумової діяльності людини може бути розподілений на системні "кванти", які відповідають модульній конструкції кори головного мозку людини. Принцип

модульності лежить в основі функціональних систем психічної діяльності людини, що виражені мовними, символічними, графічними і іншими знаками. Принцип системного квантування є методологічним фундаментом теорій "стикування" навчальної інформації, а принцип модульності - нейрофізіологічною основою методу модульного навчання.

Відомі ефективні способи "стикування" навчальної інформації:

1. Психолого-педагогічні теорії змістовного узагальнення (В.В.Давидов)

2. Укрупнення дидактичних одиниць (П.М.Єрдієв).

А модульне навчання включає обидва способи "стикування" навчальної інформації, що дозволяє визначити цю технологію, як перспективну.

В основу нової технології була покладена теорія модульного навчання.

Підхід до визначення модуля є різним. Так, за американською системою, модуль – це частина шкільного дня, заповнена відповідним діалектичним змістом. Він розрахований на 15-20 хвилин. Кожний день в учня є до 24 модулів, разом біля 360 хвилин. Робота, яка проводиться, дуже різноманітна. Кількість учнів у групах від 10 до 12 чоловік, або індивідуально.

У Німеччині більше уваги приділяють змісту навчання. Модуль тут розглядається як програмна одиниця, яка є відносно замкнутим відрізком навчання. І.П.Прокопенко модулем вважає фрагмент теми, яка відповідає дидактичній меті.

На Україні проблемою впровадження модульної технології навчання займаються А.М. Алексюк, Д.С. Богданов, О.В. Ловренко та інші.

В роботах А.М. Алексюка відзначаються особливості модульного навчання:

1. Зміст діючої програми розподіляється на відносно самостійні частини, кожна з яких об'єднується навколо певної ідеї і містить одну або декілька близьких за змістом і фундаментальних за значенням понять, законів, принципів. Обсяг їх відповідає декільком лекційним темам.

2. Навчальна програма з курсу поділяється на мінімальну кількість модулів. Робота над кожним модулем починається з оглядово-настановчої лекції.

3. Навчально-виховному процесу надається гнучкість.

4. Зміст модуля у стислій формі розглядається на настановчій лекції кожного модуля. У ній висвітлюються провідні ідеї, дискусійні питання, завдання самостійної роботи.

5. Оглядово-настановча лекція передує трьом т'юдорським заняттям з кожного модуля. Метою т'юдорського заняття є організація колективного обговорення теми, що переростає у дискусію. Тривалість заняття до 80 хвилин.

6. Загальної дискусії передує письмова контрольна робота. Після цього вирішуються проблемно-педагогічні завдання, аналізуються проблемні ситуації.

7. Важливим є питання участі у роботі на занятті. Оцінка виставляється у залікових одиницях. Оцінюється кожний окремий вид роботи.

8. Студент може регулювати рівень і темпи свого просування вперед; може достроково опанувати навчальний матеріал. Для таких студентів екзамени відмінюються.

9. У кінці вивчення курсу визначається 10 кращих студентів [1; 8].

Із цього переліку видно, що модульне навчання є гнучкою, діяльною, активною формою навчання.

Модульна технологія володіє низькою специфічних ознак у порівнянні з традиційною:

- сформульовані цілі діяльності, які пред'являються студентам перед початком навчання;
- зміст навчання представляється у вигляді модулів, які мають гнучку структуру і пристосовані до індивідуального вивчення;
- процес навчання передбачає використання різноманітних методів і форм залежно від одиниці змісту навчання, від цілей, засобів;
- контроль за результатами діяльності студентів відбувається за ходом проходження модуля і після його вивчення [11].

Головним стає процес керованого навчання, а не процес викладання. Викладач навчає студента вчитись.

Але модульна технологія у своїх різновидах (модульно-розвивальна, кредитно-модульна), вимагає досить суттєвих матеріальних затрат, що може дозволити не кожний педагогічний заклад.

Іншою поширеною технологією є проектна технологія. Проектна технологія передбачає розв'язання студентом, або групою студентів (це може бути і двоє студентів), яка передбачає використання різноманітних методів, засобів навчання та інтегрування знань, умінь з різних галузей науки. Суть проектної технології полягає у стимулюванні інтересу студентів до певних проблем, стимулює процес її розв'язання [9, с.158-162].

Ідеї проектного навчання практично паралельно з роботами американських вчених виникли і в Росії. Під керівництвом російського педагога С.Шацького працювала група педагогів-дослідників, які намагалися активно запроваджувати проектні методи у практику викладання

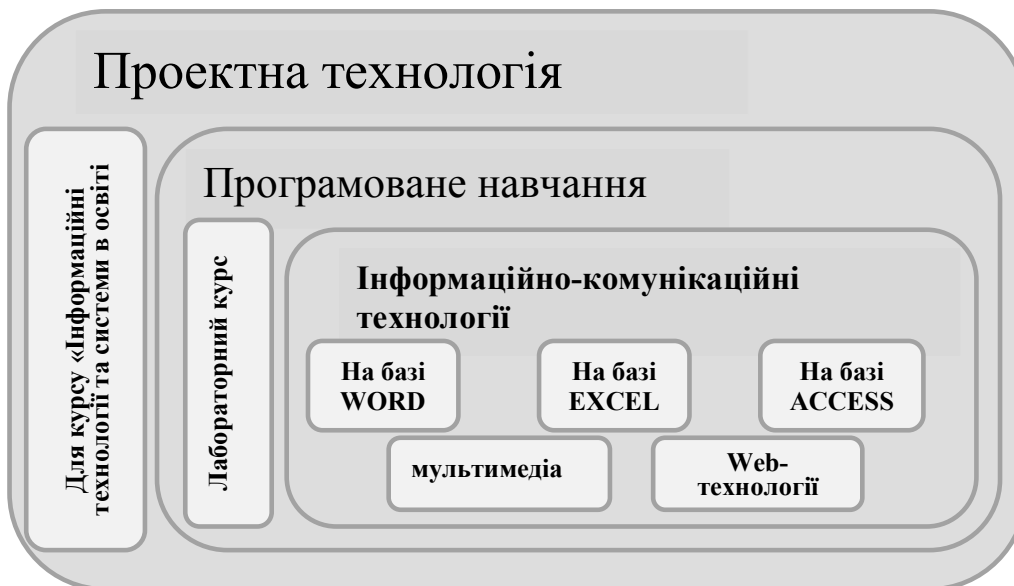

Рис.2. Зв'язок технології навчання з засобами інформаційно-комунікаційних технологій

Робота над проектом для студента – практика особистісно-орієнтованого навчання в процесі конкретної праці,

на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів.

Проектна технологія орієнтується на самостійну діяльність студентів, в процесі якої передбачається розв'язання поставленої задачі. Це вимагає від студента:

- застосування різноманітних методів, засобів і форм навчання;
- використання та синтезу знань з різних галузей науки і техніки, творчих умінь [6].

Завдання, що стоять перед проектною технологією, можна сформулювати так:

- навчити студентів самостійно здобувати та застосовувати для вирішення пізнавальних та практичних задач ті чи інші знання, а не просто їх завчити;
- допомогти студентам у розвитку комунікативних навичок, умінь роботи у колективі в різних соціальних ролях – керівник, виконавець, посередник тощо;
- прищепити студентам умінь користуватися дослідницькими прийомами у зборі інформації, вмінні її аналізу, висуванні гіпотез та умінь робити висновки [4].

Основними поняттями проектною технології виступають: навчальна діяльність, інтегрування знань, інтерес, потреба.

Проектна технологія дозволяє враховувати державні та

суспільні вимоги та вимоги навчального закладу до підготовки майбутніх фахівців: узгодженість теми навчального проекту з вимогами державних стандартів та навчальних планів; результативність теоретичної або практичної спрямованості теми навчального проекту, її актуальність для суб'єктів проектною діяльності та відповідність потребам сьогодення; опора на життєвий та навчальний досвід студентів, використання сформованих загально навчальних умінь і навичок; передбачення способів реалізації самостійної пізнавальною активності кожного з учасників навчального проекту, їх співпраці між собою та з організаторами проектною діяльності; здійснення компетентнісно-орієнтованого підходу до реалізації проектною діяльності; стимулювання до самостійної навчально-пізнавальною активності [10, с.194-199].

Висновок. Таким чином, сучасні освітні технології забезпечують підвищення рівня професійної компетентності майбутніх фахівців, оскільки ґрунтуються на врахуванні індивідуальних особливостей студентів.

Наші подальші дослідження будуть спрямовані на вивчення особливостей кожної з освітніх технологій, особливо з циклу модульних технологій.

Література та джерела

1. Алексюк А.М. Експериментальне впровадження технології модульної організації навчання у вищій школі /А.М.Алексюк // Проблеми вищої школи. – К.: Вища школа. – 1994. – вип.79. – С.3-6
2. Архангельський С.М. Лекції по теорії обучения в высшей школе. – М.: Высшая школа, 1974. – 66 с.
3. Лицур Ю.М. Результативність формування пізнавальною активності учнів у вивченні хімії засобами інтерактивних технологій /Ю.М.Лицур // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб.наук.пр. – Вип.48. – Запоріжжя, 2008. – С. 180-185.
4. Лоїк Г.Б. Професійні та особистісні компетенції фаховою підготовки менеджерів туризму / Г.Б.Лоїк // Кривий Ріг. – Вип.36. – 2012. – С.250-256
5. Оконь В. Основы проблемного обучения. – М., 1968. – 12 с.
6. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; за заг. ред. О.М.Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
7. Романишина Л.М. З досвіду впровадження модульної технології навчання у педагогічному університеті / Л.М.Романишина // Зб. наук. праць “Проблеми розробки впровадження модульної системи профільного навчання”. – Харків. – 1999. – С.144-147
8. Романишина Л.М. Система контролю знань студентів при роботі за модульно-рейтинговою технологією / Л.М.Романишина // Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку. – К., 1996. – № 4. – С.41-44
9. Сисоєва С.О. Особистісно-орієнтовані педагогічні технології: метод проектів / С.О.Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і методика. – 2002. – Вип. 1 (5). – С.158-162
10. Сисоєва С.О. Сучасні ІТ в освіті дорослих / С.О.Сисоєва // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць. – Київ: Видавництво П/П “ЕКМО”, 2004. – Вип.2. – С.194-199
11. Хмеляр І. Організація навчально-виховного процесу за модульно-рейтинговою технологією навчання / І.Хмеляр // Нова педагогічна думка. Науково-методичний журнал РОІППО. – № 3. – 2004. – С.17-20
12. Янкович О.І.Управління загальноосвітнім навчальним закладом: технології та правові засади/ О.І Янкович. – Тернопіль: ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2007. – 217 с.

В статье рассматриваются вопросы о новейших образовательных технологиях, наиболее используемые в образовательной системе Украины. Рассмотрены модульную и проектную технологии. Выделяются преимущества и недостатки традиционной технологии. Приведенная аргументация относительно потребностей образования в различных типах модульной технологии (кредитно-модульная, модульно-развивающая). Определены перспективы каждой из технологий.

Ключевые слова: будущие специалисты, образовательные технологии, модульная технология, проектная технология, преимущества и недостатки технологий.

The article deals with the issue of new educational technologies that are most used in the educational system of Ukraine. We consider a modular design and technology. There are advantages and drawbacks of the conventional technology. The above argument on the needs of education in different types of modular technology (credit-modular, modular and Training). The prospects of each of the technologies.

Key words: future professionals, educational technology, modular technology, design technology, the advantages and disadvantages of technology.